

เรื่อง เจดีย์ทรงปราสาท

รายละเอียด

เจดีย์ทรงปราสาท จากการวิเคราะห์องค์ประกอบส่วนต่างๆเบื้องต้นของเจดีย์วัดพระแก้ว เราได้ตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่าเจดีย์วัดพระแก้ว สรรคบุรีนั้นได้รับแรงบันดาลใจมาจากเจดีย์สองแบบด้วยกันเจดีย์แบบแรกคือเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอดซึ่งมีเค้าโครงปรากฏในเจดีย์วัดพระแก้วในส่วนฐาน, เรือนธาตุสี่เหลี่ยมและสตุพยอด ส่วนเจดีย์อีกแบบหนึ่งคือเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยมที่มีเค้าโครงปรากฏในส่วนบนของเจดีย์ตั้งแต่เรือนธาตุแปดเหลี่ยมขึ้นไปจนถึงส่วนยอด (ลายเส้นที่ ๖) ดังนั้นเพื่อที่จะตรวจสอบสมมติฐานดังกล่าว จะได้ทำการศึกษารูปแบบองค์ประกอบส่วนล่างของเจดีย์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอดก่อน โดยได้ทำการแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน โดยในส่วนแรกจะเป็นการศึกษาที่มาและวิวัฒนาการของเจดีย์ทรงนี้ตั้งแต่ในล้านนาจนถึงสุโขทัยที่สามารถเชื่อมโยงวิวัฒนาการต่อเนื่องไปจนถึงเจดีย์วัดพระแก้ว ในขณะที่ส่วนที่สองจะเป็นการศึกษารูปแบบองค์ประกอบส่วนล่างของเจดีย์โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากส่วนแรกมาทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านรูป-แบบ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดอายุของเจดีย์องค์นี้ได้ใหม่ที่สุดในที่สุดที่มาและวิวัฒนาการของเจดีย์ทรงปราสาท เมื่อกล่าวถึง “เจดีย์ทรงปราสาท” คน

ส่วนใหญ่มักจะนึกถึงปราสาทหินแบบขอมที่พบอยู่ทั่วไปในภาคอีสาน อันที่จริงแล้วหากเราพิจารณาถึงความหมายของคำว่า“เจดีย์” อันเป็นสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุหรือเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้พบเห็นระลึกถึงหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ปราสาทหินที่สร้างขึ้นตามคติเทวราชาของศาสนาฮินดูหรือพุทธศาสนามหายานเหล่านั้นย่อมไม่อาจถือได้เป็นเจดีย์ตามที่เข้าใจกัน เพียงแต่สิ่งก่อสร้างเหล่านั้นมีลักษณะเป็นเรือนชั้นอันเป็นความหมายของคำว่า “ปราสาท” เท่านั้นเอง คำว่า “เจดีย์ทรงปราสาท” ในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึงเจดีย์ที่มีลักษณะคล้ายปราสาทหินแบบขอม(ซึ่งปัจจุบันเราเรียกเจดีย์กลุ่มนี้ว่าปราสาทหรือเจดีย์ทรงปราสาท) “เจดีย์ทรงปราสาท” ในที่นี้หมายถึง เจดีย์ที่มีเรือนธาตุ เหนือเรือนธาตุมีลักษณะเป็นยอดแหลม๕๙ หากเรากลับไปพิจารณารูปแบบของเจดีย์วัดพระแก้ว จะเห็นว่าเจดีย์องค์นี้เป็นเจดีย์ทรงปราสาทองค์หนึ่งเพราะมีลักษณะของการทำเรือนธาตุทั้งในผังสี่เหลี่ยมและแปดเหลี่ยมรวมถึงการทำยอดแหลมเป็นปล้องโฉนและปลียอด หากแต่เราจะใช้คำที่บ่งบอกถึงลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้นของเจดีย์ทรงปราสาทองค์นี้ที่มีการทำเจดีย์ยอดองค์เล็กสี่องค์ ประกอบอยู่ที่มุมทั้งสี่ของเจดีย์ประธาน เราก็ควรเรียกเจดีย์องค์นี้เป็น “เจดีย์ทรงปราสาทห้ายอด” ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้เฉพาะเจาะจงลงไปในกลุ่มเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอดเท่านั้น โดยจะได้ทำการศึกษาถึงที่มาและวิวัฒนาการของเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอด ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอดในศิลปะล้านนาและเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอดในศิลปะสุโขทัย และในตอนท้ายจะได้ทำกาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอดและเจดีย์ วัดพระแก้ว สรรคบุรี ที่แสดงให้เห็นในองค์ประกอบส่วนล่างของเจดีย์องค์นี้

คำสำคัญ : เจดีย์, โบราณสถาน

ที่มา :

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2019-04-03

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1125&code_db=610009&code_type=01